

Mennyei alkímia

Berki Viola művészete

„És nem hagyhatjuk abba a kutatást, és az lesz kutatásunk vége, ha megérkezünk oda, ahonnan elindultunk, és először ismerjük fel azt a helyet.”
(T. S. Eliot: Négy kvartett)

Az emberi természet sajátja, hogy folyamatosan kutatja, vizsgálja kapcsolatát az őt körülvevő világgal. Az emberiség története során számtalan tényező formálta ezeket a viszonyokat, irányította mozgásuk ütemét, de úgy tűnik, végső soron mindig minden egyetlen pontban dőlt el, és került a saját helyére: az emberi léten keresztül.

Berki Viola művészete, e változások során, saját helyének és szerepének felülvizsgálatából is táplálkozott.

A festményekből, rajzokból, grafikákból, kerámiákból, valamint iparművészeti alkotásokból és illusztrációkból álló gazdag művészi hagyatéka (melynek jelentős részét ma a Thorma János Múzeum őrzi szülővárosában, Kiskunhalason) érzésem szerint mindenekelőtt a művésznő azon törekvéseit fejezi ki, hogy legalább megközelítő választ adjon az említett kérdésekre, azaz az emberi lény helyének meghatározására.

Berki Viola művészeti víziója e kérdéseknek a megválaszolására irányul.

Műveit átszövik a különböző művészeti ágakból – főképpen a zenéből és irodalomból – merített hatások, elsősorban tartalmi, de formai értelemben is. Zene iránti érdeklődése már gyermekkorában kialakult, ami különösen fontos szerepet játszik kifinomult színérzékenységében, míg szépirodalmi tapasztalatai érezhetőek a művekbe (látványtörténetek formájában) szőtt verbális, narratív elemek által. Ezek a hatások, valamint a nemzeti történelem és a művészet-történet (különösen a középkori és a reneszánsz művészet) iránti érdeklődése képezik Berki Viola alkotómunkásságának fő jellemzőit.

A saját, eredeti kifejezésforma utáni folyamatos kutatás Berki Violánál a hatvanas évek során hozta meg gyümölcsét, amikor rátalált a képi ábrázolás rá olyannyira jellemző, már-már zenei hangjára. Képeinek zeneisége úgy hat, mint a szerelem első látásra: kifinomultan, mégis ellenállhatatlanul vonja be a szemlélőt a kép terébe, ahol találkozhat az alkotó lényével és lényegével.

Feltehetően gyermekkori emlékek, valamint a hagyományos zenével és más művészetekkel kapcsolatos élmények, továbbá az irodalom iránti szakadatlan érdeklődés terelte Violát a narráció, de ugyanakkor a gondosan kidolgozott, tiszta képzőművészeti hangzás irányába is. Ez a gyermeki emlék a felnőtt, érett művész szükségletévé alakult át, aki idejekorán felfedezte eredeti vizuális nyelvezetét, benne a quattrocento és a reneszánsz hatásaival, gondosan megszerkesztett, a kép minden pontjából sugárzó színvilággal és dinamikus, sokalakos figuratív kompozíciókkal. Így tudnám leírni azt a nyelvezetet, amellyel Berki Viola egy különleges, utópisztikus világot teremtett, amely amennyire valószerűtlen, legalább annyira áhított is.

Művészi pályafutása során Viola folyamatosan figyelt és tanult. Az őt erősítő ihlető források sokfélék voltak. Úgy tűnik, különös figyelemmel tanulmányozta a perzsa miniatúrákat és az iszlám művészeti alkotásokat, melyekben felfedezte a benne élő képzelettel rokon világot. Ezt bizonyítják az aprólékos gondossággal kidolgozott részletek.

Szabad szelleme varázslatos ötvözeteket alkotott, elegyítve a keleti miniatúrákat, a vitézi

hőstettekkel, a monumentális bibliai történeteket a kortárs, a hippi korszak alakjaival. Viola egyesítette saját, veleszületett alkotói közvetlenségét a szerzett akadémiai tudással, és ezek egymásra hatásaként dolgozta ki saját világát, ezt a mesebeli, párhuzamos univerzumot – ismert világunk ellenpontjaként.

Jól illusztrálja ezt Orhan Pamuk gondolata, amelyet *A nevem Vörös* című regényével kapcsolatban fogalmazott meg: „Azt akartam, hogy »klasszikus mű« legyen, hogy az egész nép olvassa, hogy benne mindenki magára ismerjen, hogy erőteljesen érzékeltesse a történelem kegyetlenségét, és ugyanakkor a régi elveszett világ szépségét is.”

Berki Viola minden kétséget kizáróan az a művész volt, aki a művészet „kalandját” a folytonos útkeresésben, az önmagához mért világ felkutatásában élte. A világ érzéki szemlélőjeként és az akkori aktuális művészi miliő ismerőjeként köny-

nyedén csatlakozhatott volna a már kiforrott vagy éppen aktuális művészeti áramlatokhoz. Ehelyett Berki Viola a saját – egyedül elfogadható – belső hangjára figyelt. Egy érett művész bátor tetteként értelmezem ezt a vállalást. Berki Viola tudatosan választotta ezt a nehezebb, néha indokolatlanul lassúnak tűnő utat. Másfelől ez a fajta hitvallás tette számára lehetővé a művészek által olyannyira vágyott szabadságot, amelyben meggyőző módon alakíthatta ki önnön világát. Átala persze másokét, sokunkét is.

Berki Viola művészeti útját ugyan elsősorban saját önazonosságának kereséseként látom, de olyannak, amely az emberiséghez szól. Erőteljes és melengető víziója egyértelműen üzen. Mintha olyan tükörbe néznénk, amely nem a valóságos énünket mutatja, hanem azt, amilyenek lehetnénk, amilyeneknek lennünk kellene.

2018

Fekete paradicsom